

уголового закона. Для охраны общественных отношений в сфере свободы совести и вероисповедания необходимо конкретизировать диспозиции ст.ст. 178-181 УК Украины. Не менее важным представляется понимание связи имущественных отношений и неимущественных в контексте религиозного аспекта существования физических и юридических лиц.

Литература

1. Гараджа В.И. Религиоведение : учеб. пособие. – М., 1995.
2. Коржанский М.И. Объект и предмет преступления. – Днепропетровск: Лира ЛТД, 2005.
3. Круглов А.А. История и теория религии и свободомыслия. – Минск, 1996.
4. Тихонравов Ю.В. Судебное религиоведение. – М.: ЗАО «Бизнес-школа «Интел-Синтез», 1998.
5. Таций В.Я. Объект и предмет преступления в советском уголовном праве. – Харьков : Выща шк., 1988.
6. Рудинский Ф.М. Институт свободы совести. – М., 1971.

Анотація

Сенатор О.Л. Свобода совісті та віросповідання як об'єкт злочинів, передбачених ст.ст. 178-181 КК України. – Стаття.

У сучасному світі поняття світської держави, світської освіти і т.д. відображають той факт, що відносини між людьми в суспільстві перестають бути релігійно обумовленими.

Дослідження правового аспекту свободи совісті дозволяє з урахуванням сутності і специфіки поняття проаналізувати існуючі правові гарантії віруючих, невіруючих і атеїстів, а також перспективи їх подальшого розвитку на основі принципів соціальної справедливості та рівноправності.

Ключові слова: свобода совісті, свобода віросповідання, конституційні права.

Summary

Senator E.L. Right of conscience and religion as an object of the crimes according to the articles 178-181 of Criminal Code of Ukraine. – Article.

In modern world of concept of the secular state, a secular education etc. display that fact that human relations in a society cease to be religious the caused.

Research of legal aspect of a freedom of worship allows taking into account essence and specificity of concept to analyse existing legal guarantees of believers, non-believers and atheists, and also prospects of their further development on the basis of social justice rules and equality.

Key words: freedom of conscience, religious freedom, constitutional rights.

УДК 343.533(4)

Н.В. Бочарова

КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВИЙ ЗАХИСТ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ В ЄС

Питання належного захисту прав інтелектуальної власності набувають особливої актуальності в умовах розвитку інформаційного суспільства й економіки знань. З урахуванням цього в ЄС була сформована власна юридична база охорони

об'єктів права інтелектуальної власності, а також гармонізоване або уніфіковане національне законодавство країн-учасниць у цій сфері. Після створення солідної законодавчої бази головною проблемою постала проблема забезпечення дотримання прав інтелектуальної власності, яка на сьогоднішній день посідає центральне місце в діяльності ЄС в цьому напрямі [1].

У так званій «Зеленій книзі з проблем контрафакції і піратства у спільному ринку» («Green Paper on tackling the problem of counterfeiting and piracy in the Single Market») (1998 р.) підкреслювалося, що виробництво і реалізація контрафактної та піратської продукції перетворилися на одну з глобальних проблем, яка загрожує європейській та світовій спільноті. Вона не тільки впливає на розвиток європейської торгівлі та стабільність економік країн ЄС, але й гальмує інновації, впливає на рівень зайнятості, здоров'я споживачів, скорочує податкові надходження [2].

Європейською комісією у листопаді 2000 року був прийнятий документ (дорожня карта), який містив конкретний план дій з протистояння явищам контрафакції і піратства в ЄС (Communication from the Commission to the Council, the European Parliament and Economic and Social Committee Follow-up to the Green Paper on combating counterfeiting and piracy in the single market) [3]. План, зокрема, передбачав активізацію діяльності Європейської комісії і термінове прийняття відповідної Директиви ЄС із забезпечення прав інтелектуальної власності. Саме в цьому документі було вперше сформульоване питання про гармонізацію стандартів кримінальної відповідальності і розширення компетенції Європолу в боротьбі з незаконним використанням об'єктів права інтелектуальної власності.

29 квітня 2004 року Європейський парламент та Рада ЄС прийняли новий принципово важливий для європейського права інтелектуальної власності документ – Директиву 2004/48/ЄС «Про забезпечення дотримання прав інтелектуальної власності», яка набрала чинності з 25 червня 2004 р. [4]. Директива вимагає від країн ЄС застосування більш ефективних заходів проти виробництва контрафактних та піратських товарів, які, не виходять за межі цивільно-правового й адміністративного захисту. У п.28 преамбули Директиви відмічена можливість застосування кримінальних заходів як ефективного способу боротьби з порушенням прав інтелектуальної власності, але кожна країна самостійно повинна вирішувати, які кримінальні заходи застосовувати.

Навіть це досить абстрактне формулювання викликало бурхливе обговорення, оскільки вважалося, що ефективні цивільно-правові засоби захисту прав інтелектуальної власності дозволяють виключити застосування кримінальних покарань. Незважаючи на те, що на той час кримінальні покарання за порушення прав інтелектуальної власності були передбачені у кримінальному законодавстві практично всіх країн-членів ЄС, серед юристів і фахівців у сфері інтелектуальної власності утвердилась концепція мінімізації карних видів відповідальності за порушення цивільних прав, до яких належать права інтелектуальної власності. Концепція базується на положенні, що кримінальну відповідальність слід застосовувати лише за умисні діяння з порушення прав інтелектуальної

власності, коли їх захист у цивільно-правовому порядку викликає труднощі. Ще однією причиною того, що питання кримінально-правового захисту прав інтелектуальної власності були залишені на розсуд країн-учасниць, стало панування думки про те, що кримінальне право є «останнім оплотом суверенітету держав».

Це положення пояснюється тим, що правова уніфікація в кримінально-правовій сфері в ЄС розпочалась набагато пізніше, ніж у інших галузях права.

До 1999 року, коли набрав чинності Амстердамський Договір ЄС, кримінально-правова діяльність була віднесена до внутрішньої компетенції країн-членів, а їх взаємодія базувалась на підписанні угод, які мали всі ознаки міжнародних договорів.

Згідно зі ст. 29 Амстердамського договору, в ЄС проголошувався «простір свободи, безпеки і правопорядку» (або так званий «третій стовп» ЄС), який має бути досягнутий за допомогою співробітництва правоохоронних органів, співпраці судових органів, а також зближенням норм кримінального законодавства.

Після закріплення повноважень у рамках «третього стовпа» Рада ЄС для забезпечення регулювання сумісної кримінальної політики використовувала різні форми і процедури для зближення національних законодавств (узгодження спільних позицій, розробка конвенцій, прийняття рамкових рішень). Гармонізація кримінальних законодавств забезпечувалась перш за все прийняттям рамкових рішень, які були своєрідними обов'язковими правовими стандартами для держав-учасниць, але не мали прямої дії і залишали за державами право вибору форм і методів реалізації закріплених положень. Випадків прийняття Директив (одного з основних видів нормативно-правових актів ЄС) в рамках «третього стовпа» практично не існувало.

Директиви в ЄС є модельними законами, які мають бути імplementовані в національні правові системи країн-учасниць. Але в разі відсутності імplementації Директива набуває сили акта прямої дії за рахунок можливості звернутися до Суду ЄС з позовом проти країни-учасниці, яка не імplementувала її у своє законодавство. Після рішення у справі на Директиву можна прямо посылатися при порушенні справи в суді держави.

Через три роки після прийняття Директиви 2004/48 Європейський парламент 25 квітня 2007 р. ухвалив новий документ – Директиву про забезпечення дотримання прав інтелектуальної власності № 2 (Intellectual Property Rights Enforcement Directive 2 – IPRED2), яка передбачає кримінальні санкції за порушення прав інтелектуальної власності [5].

Можливість застосування кримінальних процедур і покарань у випадках навмисного порушення прав інтелектуальної власності в комерційних масштабах передбачена у розділі 5 ст. 61 «Угоди про торговельні аспекти прав інтелектуальної власності» (Угода ТРІПС), підписаної в рамках Світової організації торгівлі у 1994 р.

В Європейському Союзі з 12 липня 2005 р. почалися гострі суспільні дискусії щодо використання кримінальних заходів при захисті прав інтелектуальної

власності. Єврокомісія двічі пропонувала проекти відповідної Директиви, але вони були відхилені Європарламентом.

Рішення 25 квітня 2007 р. було обумовлено зростаючими масштабами піратської та контрафактної продукції, які набули, за оцінками експертів, «драматичного характеру» [6]. Опублікована Єврокомісією митна статистика за 2006 р. переконливо підтверджує це [7]. У 2006 р. митниками на зовнішніх кордонах ЄС було вилучено 250 млн предметів контрафактної продукції проти 75 млн у 2005 р., таким чином зростання становило 230%. Загальна кількість митних конфіскацій становила близько 37000 і зросла на 40% порівняно з 2005 р. (близько 26000 конфіскацій). Але найбільш небезпечною є тенденція зростання підробок, які загрожують здоров'ю і безпеці людей. У 2006 р. на кордонах ЄС було вилучено понад 2,7 млн медпрепаратів і 1,58 млн контрафактних косметичних товарів і предметів особистої гігієни. Їх кількість стрімко зростає, а висока якість робить неможливою їх ідентифікацію без спеціальної експертизи. Новими явищами стали використання Інтернету в торгівлі продукції, яка є копією відомих марок виробників, а також транспортування малих партій літаками і поштою (повітряний та поштовий трафік).

Ці обставини обумовили загальну спрямованість Директиви ЄС із застосування кримінальних заходів при забезпеченні прав інтелектуальної власності.

Зазначимо, що її дія поширюється тільки на випадки контрафакції і піратства і не зачіпає патентні права, корисні моделі, сорти рослин і паралельний імпорт товарів з третіх країн, який дозволив правовласник.

Добропорядне використання (fair use) робіт, які охороняються, в тому числі використання шляхом копіювання, аудіо запису або за допомогою інших методів відтворення для цілей критичного аналізу, коментування, використання в передачах новин, навчальних цілях або наукових досліджень, не розглядається як кримінальні правопорушення. Кримінальні санкції будуть застосовуватися тільки до випадків, коли правопорушники діяли умисно і ставили за мету отримання комерційної вигоди. Копіювання, яке робиться приватними користувачами для особистих цілей без наміру отримання прибутку, виключено із сфери дії Директиви.

У випадках серйозних злочинів, вчинених кримінальними організаціями, максимальне покарання може становити штраф від 300000 євро або тюрмне ув'язнення до чотирьох років. Такі ж покарання будуть призначатися, коли правопорушення буде пов'язане зі здоров'ям або безпекою людей.

Для менш серйозних правопорушень максимальне покарання передбачає штраф до 100000 євро. В окремих випадках заходи припинення злочину можуть передбачати конфіскацію і знищення контрафактної продукції. Вводиться також правило, за яким правопорушник повинен сплачувати зберігання конфіскованих товарів

Окремі положення Директиви присвячені розслідуванню правопорушень. Передбачено створення об'єднаних слідчих груп різних країн, а правовласникам, чий права порушені, надається право брати участь у розслідуванні.

У Директиві IPRED 2 говориться також про запобігання зловживанням при її втілені і гарантуються права обвинувачуваних. Зокрема, забороняються погрози застосування кримінальних санкцій, країни-члени повинні заборонити так звані «процедурні зловживання» (procedural misuse), в тому числі виключити випадки використання кримінальних заходів для обставин, які передбачені цивільним законодавством. З посиланням на положення Хартії основних прав Європейського Союзу гарантується дотримання прав підозрюваних і обвинувачуваних, а також конфіденційність надання доказів і захист персональних даних під час розслідування і судових розглядів, які не повинні передчасно компрометувати осіб. Норми Директиви визначають необхідність ретельного, повного і неупереджуваного розслідування.

Значення Директиви IPRED 2 полягає в тому, що це один з перших документів Євросоюзу, який передбачає гармонізацію кримінального законодавства країн-членів. Доповідач з цього питання в Європарламенті Нікола Зінгаретті відзначив: «Ми перегортаємо нову сторінку: це перша Директива, яка торкнулася кримінального законодавства. Гармонізація кримінальних кодексів буде радикальним нововведенням» [8].

У разі схвалення Директиви Радою ЄС і позитивної реакції національних урядів вона зобов'яже країни-члени внести відповідні норми до національних законів, а суди повинні будуть застосовувати досить серйозні покарання.

Але вже нині стає зрозумілим, що це буде непростий процес. При затвердженні в Європарламенті виявилось багато противників кримінальних нововведень: при голосуванні 374 голоси віддано «за», 278 – «проти» при 17 «утримуюсь». У повному складі не голосувала впливова фракція «зелених» [9]. Негативний відзив надійшов з парламенту Нідерландів, багатьох громадських організацій, правозахисників, асоціацій юристів і академічних кіл. З різкою критикою Директиви виступив впливовий Інститут Макса Планка, який є провідною експертною і науково-дослідною установою в Європі у сфері інтелектуальної власності. Криміналізація відповідальності за порушення прав інтелектуальної власності заперечується на підставі того, що ці права є приватноправовими і спори з їх порушення повинні вирішуватися в рамках цивільного законодавства. Критикується невизначеність окремих термінів (наприклад, порушення «в комерційних масштабах»), виказуються побоювання, що прийняття Директиви загальмує процес інновацій і порушить права людини на доступ до інформації і свободу самовираження. Урядовці ЄС занепокоєні можливістю «різношвидкісної» імплементації в країнах-членах, які відрізняються рівнем економічного розвитку і ефективністю правового регулювання інтелектуальної власності.

Схвалення Директиви IPRED 2 Радою ЄС на сьогоднішній день практично заблоковано з неясними подальшими перспективами. Але, як показує світова практика, зокрема, посилення кримінальної відповідальності за порушення прав інтелектуальної власності у США, Японії, Китаї, ця тенденція в розвитку законодавства ЄС буде присутня як на національному, так і на комунітарному рівні [10].

Література

1. Інформація про законодавство ЄС розміщена на сайті: <http://www.europa.eu.int/scadplus/leg/en/s06020.htm>
2. http://ec.europa.eu/internal_market/indprop/does/piracy/greenpaper_en.pdf
3. <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:52000DC0789:EN:N>
4. Переклад тексту Директиви на українську мову див.: Право інтелектуальної власності Європейського Союзу та законодавство України / за ред. Ю.М. Капіци. – К.: Видавничий Дім «Слово», 2006. – С. 999-1011.
5. Повна офіційна назва документу: Directive of the European Parliament and of the Council on criminal measures aimed at ensuring and enforcement of intellectual property rights.
6. [http://europa.eu/rapid/press ReleasesAction.do?referent=IP/07/735&format HTMZ](http://europa.eu/rapid/press_ReleasesAction.do?referent=IP/07/735&format HTMZ).
7. http://ec.europa.eu/taxation_customs/customs_controls/counterfeit_piracy/statistics/index_en.htm.
8. http://www.europarl.europa.eu/news/expert/infopress_page/057-5723-113-04-17-909-200704IPR05539-23-04-2007-false/default_en.htm.
9. http://www.greens-ofa.org/cms/pressreleases/dok/180/180603.intellectualproperty_rights@en.htm.
10. Свідченням того, що інтеграція членів ЄС у кримінально-правовій сфері буде посилюватися, є матеріали Конференції високого рівня у Трірі (Німеччина) 25-26 травня 2009 р. по проблемах спільного кримінального законодавства. Див.: http://www.era.int/cgi-bin/cms?_SID=1330c074250b5824c75d701e8518424c0f3b488800052232342948&_sprache=en&_persistant_variant=/About%20ERA/News/News&_bereich=artikel&_aktion=detail&idartikel=100784.

Анотація

Бочарова Н.В. Кримінально-правовий захист інтелектуальної власності в ЄС. – Стаття.

Питання належного захисту прав інтелектуальної власності набувають особливої актуальності в умовах розвитку інформаційного суспільства і економіки знань.

Після створення солідної законодавчої бази головною проблемою постала проблема забезпечення дотримання прав інтелектуальної власності, яка на сьогоднішній день посідає центральне місце в діяльності ЄС в цьому напрямі.

Ключові слова: інтелектуальна власність, кримінально-правовий захист, Євросоюз.

Summary

Bocharova N.V. Criminal and legal defence of intellectual property in EU. – Article.

The issue of intellectual property appropriate protection becomes especially acute in the circumstances of informational community and science economics development.

After creation of the substantive legislation base the main problem of intellectual property appropriate protection remained, which is also today the central issue in EU activity in this sphere.

Key words: intellectual property, criminal and legal protection, the European Union.